

ספר

באר שבע

והוא תוספות על כל המקומות בש"ס
שלא נמצא בהם תוס' הלא המה ב' מסכתות קטנות
ופרקים הרבה וחדושים בהרבה הלכות עמוקות
במס' הוריות תמיד כריתות סוטה סנהדרין ובמס' חולין
ושאר הרבה סוגיות חמורות בגמרא ודבורי תוס' והפוסקים

ושאלות ותשובות

ולפי שזה הספר כולל שבעה ספרים הנקובים בשמותיהם
בטוב טעם ודעת כנזכר בהקדמת הספר
ע"כ קרא רבינו המחבר שם הספר **באר שבע**

חברו אדוננו מורנו ורבינו הגאון הנשר הגדול
מה"י **יששכר בער איילינבורג** זצ"ל
ר"מ ואב"ד בכל מדינת פריוויאל במדינת איטאליא
תלמידו של בעל הלבושים והסמ"ע
ורבו של בעל גדולי תרומה, ובינה לעתים
כאשר עיניך תחזינה מישרים בפנים הספר

חלק שני

חידושי מסכת חולין - שאלות ותשובות
קונטרס באר מים חיים

נדפס ראשונה בוויניציא (בשנת שע"ד)
בהסכמת הגאונים מהר"ל מפראג ובעל הלבושים וכו'
כאשר נזכרים מעל"ד ונשנה בפפד"מ (בשנת תס"ט)
ואחריו עוד הרבה מהדורות

ועתה נדפס במהדורה חדשה באותיות מאירות עינים עם הערות
פתיחת ר"ת, פיסוק וקישוע, בהוספת מפתחות ומראי מקומות

זכרון אהרן

פעיה"ק ירושלים ת"ו, תשס"ד

4

סימן י"ח

76

גרסינן בנזיר פרק מי שאמר (כח, ב), ותנא קמא אמר לך אפשר בפאה נכרית וכו'. מצאתי כתוב שם בגליון ז"ל, נראה לי מכאן היתר לשערות שהנשים נשואות נותנות בראשיהן יהושע בעז²⁴, עכ"ל. וכן כתב זה החכם הנזכר בשלטי הגבורים שלו בפרק במה אשה יוצאה (שבת כט, א מדפי הרי"ף) אמתניתין (שם סו, ב) יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר ז"ל, נלע"ד להביא ראיה וסמך לנשים היוצאות בכסוי שערות שלהן כשהן נשואות אבל במקום קליעת שערן נושאות שערות חברותיהן שקורין קרינאל"ו בלע"ז מההיא דשנינו בפרק במה אשה יוצאה דף ס"ד שהאשה יוצאת בפאה נכרית בשבת, ופירשו המפרשים כי פאה היא מגבעת ידבקו בו שער נאה הרבה ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער, והתם באשה נשואה מיירי מתניתין מדקאמר בגמרא דהטעם משום שלא תתגנה על בעלה, הרי דבנשואה מיירי, והאי פאה נכרית הוי ממש כעין אלו הקרינאל"ל, ומשמע להדיא שמותרות בנות ישראל להתקשט בהן דשער באשה ערוה דקאמר לא הוי אלא בשער

הדבוק לבשרה ממש ונראה גם בשר עם השיער וכו', עד ואין לומר שהיו משימרה צעיף או מידי על הפאות נכרית, דאם כן מאי אהני ההוא קשוט הרי כל עצמו של אותו קשוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות, עכ"ל²⁵.

ואני מצאתי כתוב בכתיבת יד הרב המובהק מהר"ר יהודה ז"ל קצנאילנבוגין שכתב עליו, לא זה הדרך ולא זו העיר שהנחילו לנו אבותינו חכמי המשנה והגמרא והמפרשים והפוסקים ז"ל, מפני שהדבר פשוט הרבה יותר מביעתא בכותחא דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכולי גמרא, מיירי דוקא בפאה נכרית מכוסה תחת השבכה ועל ראשה ודיקא כמו השערות הדבוקות לבשרה ממש, כי לא היו רגילות בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט וכדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן שהוא ניוול לנשים היו רגילות לקשור בשערן פאה נכרית כדי שתראה בעלת שער הרבה, אבל הנשים שהיה שערן הרבה לא היו רגילות בה כלל כדמוכח בהדיא בנזיר פרק מי שאמר בשמעתין, ותנא קמא אמר לך אפשר בפאה נכרית כו' שהבאתי לעיל דוק ותשכח. וכן

פירש רש"י בהדיא בסוף (ו, ב ד"ה נהנין²⁶) וכן הער ור"ע מברטנורה ז"ל (שבת נכרית רגילים היו נשי לקשור שיער נשים נכרי כמו שהוא שערן, ע"כ. כמו שהוא שערן, משמע של אותו קישור של פאו אלא בשביל שתראה בעל עצמה הדבוק לבשרה מנ צריך אתה לומר דכשם די לבשרה ממש מכוסה ו ראשה ודיד, כך פאה כשיער עצמה היתה מ השבכה ועל ראשה רד שאפרש בנ

ומה שסתר החכם הנזון הבנין באמרו דאם קישוט, הרי כל עצמו ש הוי אלא בשביל שתראה פשיטא דמיירי שהולכו וכו'. נראה מדבריו ע בשביל שתראה בעלת ש של פאה נכרית יהיו הרואה להטעות אותו לו לשיער עצמה הדבוק לב ליצלן מהאי דעתא, כי ז שיהיה מותר להראות עצ משה, דהא לצאת בש אסור מן התורה כדא (כתובות עב, א) ראשה פ דכתיב (במדבר ה, יח) ופו ותנא דבי רבי ישמע

24. לפנינו במעט שינוי לשון, והחיתום מוסגר. ובדפוס וילנא הובא שרכינו חולק והאריך לאסור ודחה הראיה בשתי ידיים.
 25. ע"י בנדון התשובה רמ"א או"ח סי' ע"ה ס"ב ובדרכי משה או"ח סי' ש"ג סק"ז ע"ש, ובמג"א שם שהביא דברי השה"ג, וכתב עליו הנפק, וסיים, ודלא כהבאר שבע שהאריך לדחותו ברברים דחויים ע"ש. והמשנ"ב שם ס"ק ט"ו בשם הפמ"ג, ברכי יוסף או"ח סי' ש"ג סק"ב, וע"י שאילת יעב"ץ ח"א סימן ט', ח"ב סימן ז', לחם שמים שבת פ"ו מ"ה, מור וקציעה סימן ע"ה, תשובה מאהבה ח"א סימן מ"ז ומ"ז, ישועות יעקב אה"ע סי' כ"א בתשובת נכד המחבר, עצי ארזים סי' כ"א סק"ב, ביח יצחק או"ח סי' ט"ז, שנות חיים סי' שט"ז, מגן גבורים או"ח סימן ע"א, מהרי"ל דסקין קו"א סי' ר"ג, לחמי תורה דרוש ל' אדר תקס"ו, דברי חיים ח"ב יו"ד סימן נ"ט, מהר"ץ חיות תשובה סימן נ"ג, שדי חמד אסיפת דינים מערכה ד' אות ג', דברי יציב יו"ד סימן נ"ה.

ישראל שלא יצאו בפרוע ראש וכר, והלא הרבה דברים אסרו חכמים לנשים מפני מראית העין.

ועוד דהא כתב הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות (הלכה י"ב) ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת כו'. והטור אבן העזר בסימן קט"ו אחר שכתב ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע, אפילו אין פרוע לגמרי אלא קלתה בראשה כיון שאינה מכוסה בצעיף כו', חזר וכתב בשם הרמב"ם, אע"פ שמכוסה במטפחת כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים כו'. ואיכא למידק מאי חידוש איכא בדברי הרמב"ם האלה טפי מבדברי הטור גופיה המוקדמים. ועל הרמב"ם גופיה איכא למידק למה כתב מטפחת במקום קלתה הנזכר בגמרא (כתובות שם) שפירושו סל. ונ"ל דהרמב"ם בא לאשמועינן חידוש זה דלא מיבעיא דלא סגי בקלתה לחוד שאינו מכסה לגמרי השערות שהרי הוא חלול בכמה מקומות לפי שאינן קלועין יפה כמו שכתב בהדיא בעל תרומת הדשן בסימן י', אלא אע"פ שמכוסה במטפחת שהוא מכסה לגמרי השערות, אפילו הכי לא סגי. וכבר אפשר לומר דמטפחת דקאמר הרמב"ם ר"ל דעביד ביחוד לכסוי השער, ובא הרמב"ם לאשמועינן חידוש זה, דלא מיבעיא דלא סגי בקלתה לחוד שיש בו תרתי לגרועותא חדא דלא עביד ביחוד לכסוי השער אלא לתת בו פלך ופשתן כדפירש רש"י בפרק

פירש רש"י בהדיא בסוף פרק קמא דערכין (ו, ב ד"ה נהנין²⁶) וכן הערוך (ריש ערך "פאה") ור"ע מברטנורה ז"ל (שבת פ"ז משנה ה'), פאה נכרית רגילים היו נשים ששערן מועט לקשור שיער נשים נכרית לשערן שנראה כמן שהוא שערן, ע"כ. ומדכתבו שנראה כמו שהוא שערן, משמע בהדיא שכל עצמו של אותו קישור של פאה נכרית זו לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שיער הרבה של עצמה הדבוק לבשרה ממש, אם כן בהכרח צריך אתה לומר דכשם דשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש מכוסה תחת השבכה ועל ראשה רדיד, כך פאה נכרית זו הקשורה בשיער עצמה היתה מכוסה עמהן תחת השבכה ועל ראשה רדיד מכמה טעמים שאפרש בסמוך.

ומה שסתר החכם הנזכר סברא זו באמת הבנין באמרו דאם כן מאי מהני ההוא קישוט, הרי כל עצמו של אותו קישוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שיער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות וכו'. נראה מדבריו שהבין מה שאמרו בשביל שתראה בעלת שער, ר"ל שהשערות של פאה נכרית יהיו נראות לחוש עין הרואה להטעות אותו להחזיק הפאה נכרית לשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, כי איך יעלה על הדעת שיהיה מותר להראות עצמה כעוברת על דת משה, דהא לצאת בשיער עצמה מגולה אסור מן התורה כדאיתא בפרק המדיר (כתובות עב, א) ראשה פרוע דאורייתא היא ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות

בשר עם
ו משימות
דאם כן
עצמו של
ל שתראה
שהולכות

יד הרב
דה ז"ל
הדרך ולא
מי המשנה
ל, מפני
בכוחחא
את בפאה
א בפאה
אשה רדיד
ש, כי לא
א הנשים
ירגישו
ל לנשים,
כרית כדי
הנשים
בה כלל
י שאמר
שר בפאה
שכת. וכן

אסור ודחה

במג"א שם
ים דחויים.
עב"ץ ח"א
יהבה ח"א
סק"ב, בית
קו"א סי'
זוכה סימן

26. ולפי הגהת הצאנן קדשים הוא בד"ה בפאה נכרית.

המדיר (שם ע"ב ד"ה קלחה), ועוד שאינו כיסוי מעליא מחמת שהוא מלא נקבים חלולים ואינו יכול לכסות לגמרי השערות, אלא אע"פ שמכוסה במטפחת דעביד ביחוד לכסוי השיער וגם הוא כסוי מעליא שהוא מכסה לגמרי השערות, אפילו הכי לא סגי, משום דשני כסויים גמורים בעינן, ודעבידי ביחוד לכסוי השיער כמטפחת או שבכה והדומה לה, ועל המטפחת ריד, משום דזהו מנהג יהדות שנהגו בנות ישראל, ולא דוקא נקט הגמרא קלחה.

והשתא היאך יעלה על הדעת שיהא מותר לצאת בפאה נכרית מגולה לחוד טפי ממטפחת דעביד ביחוד לכיסוי השער וגם הוא מכסה לגמרי השערות. ועוד דאילו היו יוצאות בפאה נכרית מגולה, מה הועילו בתקנתן שלא (תתגנו) [יתגנו] על בעליהן שידעו שיש להן שער מועט, הלא כיון שבעליהן יראו שהולכות בשערות מגולות ידעו בברור שמין אלו שערות עצמה המחוברים בראשה ממש. ואולי חשב החכם הנזכר שהיו רגילות בפאה נכרית כל הנשים הגם ששערן היה הרבה כדי להוסיף קישוט כמו כובע של שער שנושאים אנשים על ראשן, ולא כדפירש רש"י ור"ע והערוך שהבאתי לעיל.

ומה שהביאו לטעות ושבוש זה, הוא הפירוש שכתב הוא בשם המפרשים, פאה נכרית היא מגבעת ידבקו בו שער נאה והרבה ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער עכ"ל. הוא סבר דהאי מגבעת תשים אותו האשה מגולה על ראשה כדי להוסיף קישוט כמו כובע של שיער שנושאים אנשים על ראשן, וזה ודאי לא עלה ולא יעלה על דעת שום בר אוריין, דאם כן מאי קמבעיא ליה לרבי יוסי בר

חנין בפרק חלק (סנהדרין קיב, א) לענין עיר הנדחת פאה נכרית של צדקניות מהו אי כגופה היא וניצול או כמלבושה היא ונשרף, פשיטא כמלבושה היא כיון דעביד להוסיף קישוט בעלמא, דמאי שנא קישוט זה משאר מלבוש שלה של קישוט. מלבד דבנוזיר פרק מי שאמר מוכח בהדיא כדפירשו רש"י והערוך כמו שכתבתי לעיל. ועוד דהך פירוש שכתב הוא בשם המפרשים, כבר חקרתי והודרשתי והוצאתיהו שלא פירש כן אלא הרמב"ם לחוד בפירוש המשנה דשבת בפרק במה אשה יוצאה, והא ודאי דהוא סבר כדפירשו רש"י והערוך כיון שכתב בפ"ט דהלכות שבת (הלכה ז') ולא בפאה של שער שמנחת על ראשה כדי שתראה בעלת שער הרבה. ולשון בעלת שער הרבה משמע שתראה כאילו הפאה נכרית זו הן שער עצמה המחוברים בראשה ממש, ואם כן על כרחך צריך לומר שהיא מכוסה כמו שער עצמה מכח הטעמים שכתבתי לעיל.

ואין להקשות אם לא היו רגילות להשתמש בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט כדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן שהוא ניוול לנשים, אם כן למה בחרו דוקא בפאה נכרית יותר מבמשי או פשתן וכיוצא בזה. די"ל משום דלפעמים השבכה נעתקת ממקומה או לרפיון קישורה בראשה היא מתרחבת ושער ראשה נראה מעט מחוץ לצמתן, הילכך בחרו בפאה נכרית יותר מבמשי או פשתן כדי שלא ירגישו בעליהן.

ואפילו אי הוה יחיבין ליה להחכם הנזכר טעותיה דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכל הני מקומות הנזכרים מיירי בפאה נכרית מגולה

לגמרי, אפילו הכי אין ואפילו זכר לדבר י נשואות לצאת בפאה נ בחצר דבקעי ביה רבינ החכם הנזכר, מפני ששנו היתר להתקשט מיירי דוקא בחצר שא ואם כן בחנם טרח כי הנזכר, דהא אפילו ב מגולות מותר לה לילן בוקעין בו ואינו אסו יהודית דהיינו מנהג י ישראל, כדמוכח בו (כתובות שם), אמר ר' א אין בה משום פרוע ו היכא אילימא בשוק ד בחצר אם כן לא הנח שיושבת תחת בעלה והתוספות והר"ן אם דקלתה אין בה משוג דבלא קלתה מיהא יש ואם כן כולו נפקן בחצרה, ומשינין מחז דלא שכיהי בה רבי משמע דבחצר שאין אפילו אם שערות ראי לן

ובן משמע בהדיא מ מהלכות איסורי ומדברי הטור אבן הע וז"ל, לא ילכו בנות בשוק אחת פנויה וא וכיון שדקדקו לומר בשוק אבל במקום ש לית לן בה, ואפילו ליכא, דהא לא נחו

מנהגי צניעות. ואע"ג שכתב הטור אבן העזר בסימן קט"ו וז"ל, ואיזהו דת יהודית יוצאה וראשה פרוע אפילו אין פרוע לגמרי כו' עד אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין הרבים בוקעין בו לא תצא, ע"כ. לא תידוק מיניה לא תצא מבעלה על ידי כך הא דבר שאינו הגון מיהא הוי שאין זה מנהג הצניעות כמו שדקדק בית יוסף שם ותמה מזה על הטור, דהא ליתא שהרי הטור גופיה כתב בסימן כ"א דדוקא בשוק לא ילכו בנות ישראל פרוע ראש, דמשמע אבל בחצר שאין הרבים בוקעין בו לית לן בה. וכבר פירשתי דלא נחת התם לכתוב אלא מנהגי צניעות, מה שאין כן בסימן קט"ו לא נחת לכתוב התם אלא כל החלקים שתצא מבעלה בלא כתובה או שלא תצא, הילכך כתב הטור אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין הרבים בוקעין בו לא תצא, אע"ג דאפילו דבר שאינו הגון נמי לא הוי.

ואין להקשות היאך אפשר לפרש הא דתנן (שבת ס"ט) יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר, דמיירי דוקא בחצר שאין הרבים בוקעין בו, דהא שתי תשובות בדבר חדא מדיוצאה בכבול הוא אפילו בחצר דבקעי ביה רבים מדקתני ברישא שאינה יוצאה בכבול לרשות הרבים, משמע לרשות הרבים דוקא הוא דאסור, ממילא דכוותיה פאה נכרית מדכיילינן להו בהדי הדדי. ועוד דאם כן ה"ל לפרש דהאי חצר דוקא בדלא בקעי ביה רבים. די"ל דלענין איסור שבת אין הכי נמי דשניהם שוים, אלא דפאה נכרית רכיב עליה איסור ממקום אחר דמשום דת יהודית הוא דאסור לצאת בה לחצר דבקעי ביה רבים. ובהכי ניחא לי הא דלא קתני ברישא ואינה יוצאה בפאה נכרית לרשות הרבים כדקתני בכבול, והוא

לגמרי, אפילו הכי אינו יכול להביא ראיה ואפילו זכר לדבר ליכא להתיר לנשים נשואות לצאת בפאה נכרית מגולה בשוק או בחצר דבקעי ביה רבים כמו שעלה על דעת החכם הנזכר, מפני שאפשר לפרש דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית מיירי דוקא בחצר שאין הרבים בוקעין בו, ואם כן בחנם טרח כל הטורח הוזה החכם הנזכר, דהא אפילו בשערות ראשה ממש מגולות מותר לה לילך בחצר שאין הרבים בוקעין בו ואינו אסור אפילו משום דת יהודית דהיינו מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, כדמוכח בהדיא בפרק המדיר (כתובות ס'), אמר ר' אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש הוי בה ר' זירא היכא אילימא בשוק דת יהודית היא, ואלא בחצר אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה כו', ופירשו רש"י והתוספות והר"ן אם כן דאמר ר' יוחנן דקלתה אין בה משום פרוע ראש, משמע דבלא קלתה מיהא יש בה משום פרוע ראש, ואם כן כולהו נפקן, שאין אשה נזהרת בחצרה, ומשנינן מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים, ע"כ. הרי בהדיא משמע דבחצר שאין הרבים בוקעין בו אפילו אם שערות ראשה ממש פרועות לית לן בה.

ובן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם בפכ"א מהלכות איסורי ביאה (הלכה י"ז) ומדברי הטור אבן העזר בסימן כ"א שכתבו וז"ל, לא ילכו בנות ישראל פרועי ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש, ע"כ. וכיון שדקדקו לומר בשוק, משמע דוקא בשוק אבל במקום שאין הרבים בוקעין בו לית לן בה, ואפילו משום מנהג צניעות ליכא, דהא לא נחתו לכתוב התם אלא

לענין עיר יות מהו אי היא ונשרף, נביד להוסיף וט זה משאר דבנוזיר פרק פירשו רש"י ועוד דהך פירש, כבר שלא פירש יש המשנה ז, והא ודאי י' הערוך כיון הלכה ז' ולא ראשה כדי לשון בעלת אילו הפאה רים בראשה לומר שהיא ח הטעמים

ית להשתמש זנשים שהיה שו בעליהן שים, אם כן יותר מבמשי ום דלפעמים פיון קישורה ראשה נראה בחור בפאה כדי שלא

החכם הנזכר שנו היתר ז בכל הני כרית מגולה

משום דלרשות הרבים אפילו בחול אסור משום דהרי דת יהודית רביע עליה. והא דלא פירשה הגמרא דהאי חצר דוקא בדלא בקעי ביה רבים, הוא משום דאין כאן מקומו, דהכא לא איירי אלא לענין איסור שבת ולא מענין דת יהודית. ואפילו אי הוה יהיבין ליה להחכם הנזכר כל טעותיה דמיירי בפאה נכרית מגולה ואפילו בחצר דבקעי ביה רבים, אפילו הכי אינו יכול להביא ראיה ולא אפילו זכר לדבר מהמשנה דשבת שבנה עליה עיקר יסודו, מפני שיש לפרש האי יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר דקאמר, היינו משום לתא דשבת אין כאן איסור, אבל לעולם איסור דת משה ויהודית במקומו עומד, ודרך זה כבושה וסלולה בגמרא וכבר כתבו הרא"ש והר"ן זה הדרך כהוייתו בשבת גופיה במשנה ראשונה דשבת דוק ותשכח.

(הגה"ה, ואני אוסיף גופך משלי להביא ראיה מבוארת ומבוררת שאין להשיב עליה מהא דתנן בגדרים פרק ד' ל, ב) הנודד משחורי הראש מותר בנשים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים. ומפרש בגמרא מאי טעמא אנשים זימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו, אבל נשים לעולם מיכסו, ופירש רש"י (ד"ה) אבל נשים לעולם מיכסו, שאינם שחורי הראש ועטופות כל שעה בלבנים, ע"כ. ואם איתא שכל הנשים היו רגילות בפאה נכרית מגולה כדי שתתקשט כשער לחוש עין הרואה כמו שעלה על דעת החכם הנזכר, אם כן קשה היאך אפשר לומר שאין נקראין שחורי

הראש אלא אנשים ולא נשים מטעם דנשים עטופות בכל שעה על ראשן בלבנים, הלא הא ליתא שהרי אינם עטופות על ראשן בלבנים רק בשערות שחורים כיון שהולכות בפאה נכרית מגולה. ואדרבא איפכא מסתברא כיון שאינן עטופות על ראשן בלבנים רק בשערות שחורים הם נקראים שחורי הראש טפי מאנשים, אלא מחוורתא כדפירשתי ותו לא מירי²⁷. ע"כ הגה"ה).

גם בהג"ה שלפני זו בשלטי הגבורים (כח, ב מדפי הרי"ף אות א) כתב דברים שאין להם שחר כלל וז"ל, לפי הרא"ש והטור או"ח סימן ש"ג אסורה ילדה לצאת בחוטי שער של זקנה, ומיימוני פ"ט מהלכות שבת מתיר לילדה לצאת בחוטי שער של זקנה, וטעמייהו מבואר כי תלוי פלוגתייהו לפרש כדי נסבא דקאמר גמרא, והר"ן מסכים לפירוש מיימוני, ודוקא בגירסתם היו גורסין כדי נסבא אבל בגרסת ספרים שלנו אין כתוב כדי נסבא, ומדגריס רב אלפס בגרסתו כדי נסבא, אם כן משמע דכדברי מיימוני סבירא ליה, ע"כ הגה"ה. והנה כל מי שלא הוכח בסגורים בעיניו יראה שזה שקר גמור מה שכתב והר"ן מסכים לפירוש מיימוני, שהרי הר"ן פירש כדי נסבא דקאמרה גמרא בחנם ואגב גררא נקטיה, כלומר דאין הכי נמי דלא איצטריך התנא לאשמועינן דלא תצא ילדה בשל זקנה דפשיטא דלא תצא. ופירוש זה מוכרח מלשונו שפירש קודם זה, בשלמא זקנה בשל ילדה שבח הוא לה, וכיון דדרכה בכך, איצטריך לאשמועינן דאסור לצאת משום דזימנין (מחייבי)

8

[מחייבין] עליה, אב הוא לה, וכיון דלא איצטריך התנא לא ממש כדפירשו הגמרא היא דאסור הרמב"ם פירש כדי נקטיה, דודאי בילו שגנאי הוי לה כמו להיפך ממש מפיו יוסף בפשיטות שז והטור ולא כהרמנו ופ

גם מה שכתב ומ כדי נסבא, מיימוני סבירא ל נביאות שקר, שהר ולא סבירא ליה ועוד שהרי כתנ והרמב"ם ז"ל מב כדי נסבא דקאמר כתב כדי נסבא ס מנא ליה דרב א אומר אדרבא אי אלפס כדברי הרא אפשר דהווי שתי החולק עליהם כן חזקה קשה על פי שייך לומר דתנא לא יעשה. וכבר משנה ולא מצא י בעיניו שגירסא ב בגמרא, אם כן די

27. ע"י תשובה מאהבה ח"א סימן מ"ח, וע"ע עדות ביהוסף סי' כ"ט, וש"ת בית יצחק או"ח סימנים יד

9

עצמו, למה לנו למשכין נפשיה דרב אלפס על חנם. על כן אומר אני לא תאבה לו ולא תשמע אליו כלל ועיקר בכל מה שכתב בשתי הגהות הנזכרים כי הם דברים בטלים הכל הבלים, וכדי שלא יכשל בהם זולתו, על כן עמדנו על מקום טעותו.

L

סימן י"ט

ביבמות פרק הערל (פב, ב) בשמעתא וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעיא רבייה²⁸ והא תניא מקוה כו'. כתב נמוקי יוסף וז"ל, והרמב"ן ז"ל מיקל להתיר ברבייה לחדוד באיסורין שאין להם עיקר מן התורה כגון חלת חוצה לארץ, אלא שאפשר לומר דחלת חוץ לארץ טעמא אחרינא הוא מפני שאין איסורה בכל מקום. תדע שלא התירו בשום איסורא דרבנן לבטלו ברוב אלא התם, ובההיא דעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט (שבת כט, א, ביצה ד, ב). ומעתה אין לנו ראייה לבטל אפילו איסורין של גויים כגון חלב וחמאה וגבינה בפחות משישים. ומיהו ענין פיתן ובישוליהן כיון שאין איסורן שוה בכל הוא, אפשר דבטל חד בתרי, כן נראה עיקר בעיני וכן הסכים על ידי מורנו הרב ז"ל, וכן הריטב"א, עד כאן לשונו.

ואני נפלאתי הפלא ופלא היאך אפשר להעלות על לב דבר זה דחמאה של גויים אינה בטלה חד בתרי ובישוליהן בטלין חד בתרי, דזה הוא יציבא בארעא וגירוא בשמי שמיא²⁹, שהרי פיתן

[מחייבין] עלה, אבל ילדה בשל זקנה גנאי הוא לה, וכיון דלאו אורח ארעא [הוא], לא איצטריך התנא לאשמועינן פשיטא כו'. וזהו ממש כדפירשו הרא"ש והטור דמסקנת הגמרא היא דאסורה ילדה בשל זקנה, ואילו הרמב"ם פירש כדי נסבא, לחנם ובלא אמת נקטיה, דודאי בילדה אין לחוש שמא תראה שגנאי הוי לה כמו שפירש הרב המגיד, וזהו להיפך ממש מפירוש הר"ן, וכן כתב בית יוסף בפשיטות שהר"ן סבר כפירוש הרא"ש, והטור ולא כהרמב"ם (פ"ט משבת הלכה ט'), ופשוט הוא.

גם מה שכתב ומדגריס רב אלפס בגירסתו כדי נסבא, אם כן משמע דכדברי מיימוני סבירא ליה. אין זה אלא דברי נביאות שקר, שהרי גם הר"ן גריס כדי נסבא ולא סבירא ליה כהרמב"ם כמו שנתבאר. ועוד שהרי כתב דטעמייהו של הטור והרמב"ם ז"ל מבואר כי פלוגתייהו לפרש כדי נסבא דקאמר בגמרא, הרי הוא בעצמו כתב כדי נסבא סובל שני פירושים, אם כן מנא ליה דרב אלפס סבר כמיימוני. ואני אומר אדרבא איפכא מסתברא, דסבר רב אלפס כדברי הרא"ש והר"ן, דאם לא כן אי אפשר דהוה שתקי מלהזכיר דעת הר"ן החולק עליהם כמנהגם. ועוד שהרי קושיא חזקה קשה על פירוש הרמב"ם, והיא היא שייך לומר דתנא תני שקרא משום אידי וכן לא יעשה. וכבר נתעורר בקושיא זו הכסף משנה ולא מצא לו זכות עד שכתב שנראה בעיניו שגירסא אחרת היתה לו להרמב"ם בגמרא, אם כן די לו להרמב"ם להפקיע את

וטעם דנשים לבנים, הלא : על ראשן ון שהולכות בא איפכא על ראשן הם נקראים א' מחוורתא : הגה"ה).

בורים (כח, ב ז שאין להם יהטור או"ח בחוטי שער ולכות שבת של זקנה, זייהו לפרש ר"ן מסכים ז היו גורסין שלנו אין לפס בגרסתו ברי מיימוני כל מי שלא ז שקר גמור וש מיימוני, אמרה גמרא ר דאין הכי מועינן דלא דלא תצא. ש קודם זה, ז הוא לה, לאשמועינן ז (מחייבין)

28. לפנינו הגירסא: ריבויא.

29. כלשון הגמרא עירובין ט, א, יומא מז, א, ב"ק מב, א.

י"ח סימנים יד

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל בית יעקב לבו ונלכה באור ה'

בעזהש"ת

ספר שואילת ועבץ

חלק ראשון

מגאון יעקב וקדושו, אור מופלא דום מעלה, האדם הגדול בענקים כארו בלבנון ישגה, הר המוריה שמימנו יצאה הוראה לעולם, לכל ישראל האיר בספריו הקדושים המלאים זיו ומפיקים נוגה, איש אשר קנא לשם ה' צבאות

רבינו יעקב המכונה יעב"ץ זצוק"ל

אבד"ק עמדין

בן לאותו צדיק צבי תפארת ישראל

רבינו החכם צבי זצוק"ל

נדפס לראשונה על ידי רבינו המחבר
באלטונא בשנת תצ"ז לפ"ק

ועתה נתחדש אודה וזיזה בכמה מעלות טובות
יומי דחנוכה שנת תשע"ו לפ"ק

ק"ן ככ"ו ט"ו
י"א א"ר ז"ג ב"ר
ז"י ב"ר ל' י"א ב"ר ז"ל

וק"ל, זה ודאי לא עלה על דעת אדם מעולם, אלא כדלמנן דככה"ג כולהו ספקא הויין, כנ"ל ברור ונכון, עד כאן לשוני שם ק"ל.

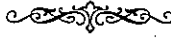
[הג"ה מכתב"ק: עיין פרק גיד הנשה (נחולין) צ"ה ע"א) תוס' ד"ה הכא, דאפי' ר"ת לא שרי אלא ממעם כל דפריש מרובא פריש, ואיכ' אסור לקח מהן קודם דנייד, אבל לתוס' שם כולן אסורין אפילו לאחר שפרשו כיון שהאסור מעורב, ועי' מיירי שלא במקום צד (אלא בעדר שתמא, וב"י נקט לה בהדיא) דאי לאו הכי מאי דעתיה דר"ת, דהא קי"ל חוששין.

ואתה תבחר ותקרב, והיה זה שלום וישע רב. כחפץ דש"ת בוקר וערב.

הטרוד

יעב"ץ ס"ח

שהויקו, מ"מ לענין איסורא לחוש לספק דריסתן לא אמרינן חוקתן דורסין לאסור אחרות ודוק ק"ל, ועי' מ"ש בס"ד צמ"ד סוף פ"ק דקמא ק"ל, או משום דכחלא איכא למימר אייהי אולא לגביה דחלא עבדא דמשחמטא לזימנין, ואשכחה דורס ודרסה וערקא והדרא לעדרה, ומחמת זה לא הוחזקה דריסתו שלא במקומו צעדר זה, דחליטין דלא עקר הדורס ממקומו ולא נפל על עדר זה מעולם, אלא דווקא צשיש ג' נדרסין, שהרי הוחזק דורס צעדר והוחזקה דרוסה, ושז אין חולין לומר שפירשו אלו הג' ונדרסו שלא במקומן דכאן נמצאו וכאן היו (ודוק), ואיכא גילוי מילחא דהדורס נפל על העדר ודרס צהן, מעמה כולן אסורין מספק, ולא מפני שהוחזקו דרוסות דזימא העמד כולן בחזקת שנדרסו כמו שהצין צעל ט"ז ז"ל, שזה דבר בטל בלי ספק, דשוינהו נמי ודאי דרוסות כיון דקאחי עלה מטעם דחזקת כולן דרוסות

שאלה ט

מקישוריה איירי דשרי, ואיני רואה מהיכן למד פשיטות היתר זה ומהיכא דייק, אי מדלמרינן הכא אפשר צפאה נכרית, מנ"ל דברשות הרבים מיירי.

שאלת פאה נכרית מהו משום פריעת ראש צאשה.

תשובה

מצאתי בגמרא דנזיר (כ"ח ע"ב) גזפס צגליון ז"ל, נ"ל היתר מכאן לשערות שנשים נשואות נוחנות צראשיהם. יהושע צועז עכ"ל.

ולא נהירא לי היתר זה ולא ידענא מאי דעתיה אי צצית וחצר ודאי שרי דלא גרע מקלחא, ולדעת התוס' [כחובות ע"ב ע"ב] אפ"י צשערה שרי, דאל"כ לא הנחת צת לאצרהם אצינו יושצת חמת צעלה, וכל שכן פאה נכרית, ואי צרשות הרבים ומחת קישוריה נמי פשיטא, אלא ודאי לרשות הרבים וצגלוי למעלה

השנה למ"ש הריב"ב בגליון גמרא ונו"י

ק"ו. בפ"ת שם סק"ו הביא משו"ת מקום שמואל סימן ס"ד שהאריך בזה והעלה כדעת המ"כ לאסור כל העדר כולו ע"ש. וכן העלה בשאלת יעב"ץ וכו'. וע"ע בדרכי תשובה שם אות קמ"ט.

ק"ד. עי' טוב טעם ודעת מהדו"ת סי' רט"ז, ודעת תורה יו"ד סי' נ"ז סק"ג וסק"ה. ק"ה. ועי' לחם שמים שם מ"ד.

פאה נכרית באשה למעלה בספק שער בגלוי ודאי אסור ובאזור הת"ת כגמרא ומשנה

נחמנה על צעלה ע"י קרומה, ולעולם בשוק יש איסור אפי' צפאה נכרית צגלוי, וכן עיקר לענ"ד, ללא עדיפה פאה נכרית מקלמה, דבשוק אסורה מדת יהודית כלאיחא צהמדיר [כתובות שם].

הנלע"ד

יעבץ ס"ט קלח

[הג"ה מכת"י ק: ובהכי מייירי נמי ודאי החיה פאה דנשים צדקניות (חלק [נסנהרין] ק"ב ע"א). שוב וכני הי"ת ברוב חסדיו לראות שכיוונתי לדעת הגדול הגאון כמהר"י קצנאלבונון, הביא דבריו בבאר שבע בספרו בחלק התשובות סי' י"ח (דף ע"ב), וראיתי האריך הרחיב מאד להשיג על בעל שלמי גבורים ככל הכתוב לפני פה בזה, אמנם הוא דחה כל דברי מהר"י בועז הנ"ל בשתי ידים, ובעת כותבי דברי הנ"ל, לא היה לי גם ספר האלפסי ולא עיינתי בדבריו שבשלמי גבורים במס' כלל שהביאם הרב הנ"ל, ומהם הכנתי שיש לקיים דברי מהר"י בועז במקצת כפי הפשרה שכתבתי הנה, ואני במקומי עומד בנתונה חוץ לשבכה מבעד לצמתה].

והיינו דמנין צמנה אשה [שבת ס"ד ע"ב] יולאת כצבול וצפאה נכרית לחצר, וצרישא [שם ג"ז ע"א] דנצבול לרשות הרבים לא חלא, לא חנן המס פאה נכרית, משום דנלאו הכי אסירא צה צרעות הרבים, לא אצטריך לאשמועינן דלא חלא צה צבנת, אלא צסיפא דנחצר מותרת, כריכא למימר דאכל צנחצר שריא ואפי' צבנת ודוק, ואע"פ שהחוס' לא כתבו כן שם, עי' מ"ש צק"ד צפי' המטנה לשם [להם שמים שבת פ"ו מ"ה] קל"ז.

ומ"כ נ"ל לחלק דאף למאי דכתיבנא לאיסורא, אינו אלא צפיאה נכרית הנמנה צגונה הראש צמקוס שער, דשייך ציה משום פריעת הראש כדפרישא, אכל

שאלה י

לעיין צנית הכסא צספרי פילוסופיא המועתקים ללשון עברי, כגון ספר המדות לנריסטו והדומה לו, ואפי' הממוצרים צחכמת הטבע ונמה שאחר, עם היוחס נחשבים לרד"ק קלט, ולר"ש צן מינון צהקדמת המורה,

נסתפקתי אם מותר לעיין צנית הכסא צמשקלי השמות והפעלים, והיה נראה לכאורה דמותר, דהא קי"ל [שבת מ' ע"ב] דצרים של חול מותר לאומרן צלשון הקודש, (ואהא סמיכנא ועצידנא עובדא

להור' בודקוק
לשון הקודש בבית
הכנסת סתברא
ראשון לציון

שרי כדכתיבנא חתם, ואפי' בשבת אסור משום דילמא שלפא, דבכה"ג אי נמי משלפא לא מגלייא רישא ודוק. וצ"ע אם התירו כבול ופאה לחצר אף לבחולה ופנויה דלא שייך שלא חתונה על בעלה, או דילמא בחולה פשיטא טפי וכל שכן הוא דצריך שלא חתונה, כדי שיקצצו עליה בני אדם כדאמרינן אין הבוגרת רשאה לנוול עצמה. (ותליא בפלוגתא דרש"י ותוס', דאיכא לפמ"ש התוס' רשות הוא ולא חובה עיין תענית (דף י"ג ריש ע"ב) ומ"ש שם בס"ד), ואכתי קטנה חיבועי לן, ומסתברא דלא פלוג רבנן.

ק"ז. ז"ל רבינו שם, בכבול ובפאה נכרית לחצר, כתבו התוס' וא"ת ואמאי לא תני נמי ברישא פאה נכרית בהדי כבול, שאין יוצאין בו לר"ה, וי"ל דמילתא דפשיטא היא דאסור לצאת בה לר"ה, דודאי משלפא לה משום דמחכו עליה עכ"ל. וקשה דמשום דמחכו עליה לא חיישינן דעבדה איסורא לסתור שורה ולגלות ראשה דפריעת ראש אסורה מדאורייתא וגם מדת יהודית, והעוברת יוצאה שלא בכחובה, והא דעדיפה מנה כתבו התוס' בשם ר"י בריש פרקין דאפי' בשבות דרבנן לא חשו דילמא שלפא, וכן בגמ' דיוצאה בשבכה המוזהבת פירש"י דאי שלפא מגלייא רישא. ולענ"ד נראה דמשו"ה לא אצטריך למתנייה ברישא כיון דאפי' בחול אסורה לצאת בו לר"ה, כמ"ש והוכחתי בס"ד בחי' פ"ד דנזיר ובשאלת יעב"ץ [ח"א] סי' נט, וה"כ סי' ז' חז, וסיפא אצטריכא ליה דלא תימא אע"ג דבחול שרי, בשבת אסור דכל מה שאסרו חכמי' בריה, הוא הדין לחצר ודוק, ואולי דעת התוס' דהכא בפאה נכרית העומדת למטה ממקום גידול שער תחת קשוריה עסקינן, דכה"ג בחול

ק"ח. בחלק ב' סי' ז' ח' נשאל רבינו על תשובתו כאן, והרבה להשיב עיין שם.
ק"ט. בפירושו למרכבת יחזקאל. ועי' מגדל עוז אוצר הטוב, מוסר ב, אות י"א, בא"ד כ' ויפה עשה הרב בעל מורה נבוכים (פ"ז מחלק ג) אחר שהתחיל לדבר כמבאר מעשה מרכבה, עוב הענין ולא דבר ממנו מאומה מקטן ועד גדול לא נגע בו כלל כו' החריש ותהי לו לחכמה, אבל תלמידיו הפילוסופים

ג. שם בגמרא כ"ד
 [ע"י] וכו' (ע"א):
 עה א. נכרות כ"ד
 [ע"י] לפרוט הרב"ד המנהל
 נכר"א שם ד"ה וזה דלמך
 והר"ש שם פ"ג סימן ל':
 ב. שם בגמרא (הר"ש)
 שם המדעי שם רמז פ בשם
 רבנו האי והגהות מייטנות
 קריאת שמע פ"ג אום פ ואלה
 מועד שער קריאת שמע דין
 ה נתיב ה':
 ג. הר"ש [ע"י]
 והמדעי [ע"י] והגהות
 מייטנות [ע"י]:

ציונים צ"מ"א

עה ה' הגהות מייטנות
 פרק ג' (מקראת שמע אום
 ט: [כ"י] דברי עצמו:
 ג') ברכות פ"ג סימן
 לו: ד' טע"ף ד:
 כ"י] דברי עצמו:

יד אפרים

עה (מניא מק"ט) בשוק כו'.
 לכאורה לא קשה מידי,
 שהיא שרונה לקרות
 קריאת שמע דמייר בביה
 או בחצר אין איסור כמו
 שכתב, וצ"ל דסבירא ליה
 דאיכ אפילו נשואה נמי,
 אלא על כרחך כיון שדרכן
 לכסותן בשוק שוב אף
 בחצר מיקרי ערוה לשנין
 קריאת שמע, ושוב הוקשה
 מה שיוצאה בהרומה רשם
 הולכת כן מבית אביה לבית
 בעלה, ואם היה איסור אף
 בבתולה איכ אף מחצר
 לחצר דרך מבוי אסור
 בדאיחא בהמדרי נתיבות
 ע"כ. ואלו זה הירך והתם
 מיירי שסותרת הקליעה אז
 אסור גם בבתולה, שאין זה
 מירוד צניעות כיון שהראש
 מגולה ביותר, כראיית
 כסותה. [א] ופרע ראשה
 מלמד שסותרת את שערת,
 ופרש רש"י שם ד"ה סותר
 אח שערת מרבה בגילוי
 שסותרת את קליעתה, והלכך
 אף בבתולה כהאי גונגא
 אסור, והתם יוצאה
 בהרומה וראשה פרוע אבל
 מכל מקום אינו סותרת
 קליעתה אלא שאורך השער
 מונח על כתיפה, וכמו
 שכתב רש"י שם. וש"כ כתב
 דעל כרחך הא דאסור
 בבתולה בקליעת שיער לאו
 דאורייתא דקרא לא מיירי
 בפניה, דאם לא כן גם
 בגילוי תא אסורה, דמקרא
 ופרע ילפינן ולא הלך
 בגילוי מדקאמר ופרע
 מכלל ידע השתא מכוסה,
 והיינו אין בלא סחית
 הקליעה היה מכוסה,
 ופשטא וקרא בפריעת
 הכיסוי מיירי דק דמכובאי

עיה אם לטובה דק וממחוי צער ממוכה אסור (כ"י) כמו שכתבו
 סעיף (ג') [ה] (הלכות גדולות נכרות סוף פ"ג): **א** ויש
 אומרים דווקא באשתו כו'. עיין ב"ח (מעדני יום טוב נכרות פ"ג
 סימן לו אום ט) ודבריו ז"ע: **ב** שער ש"א אשה. שער של ערוה
 של איש יוצא דרך הנגד מותר
 (גמרא נכרות דף כ"ד ע"א):
 ג. בתולות שדרכן כו'. קשה,
 דנראה"ע סימן כ"א סעיף ז' כתב
 לא תלכנה צנוט ישראל פרועות
 ראש [ב] בשוק א' פנויות וא' אשת
 איש, וכן כתב הרמב"ם פרק כ"א
 מהלכות איסורי ביאה [ג] הל"ה יז.
 ועוד, דאיחא נכחיות ריש פרק
 ז' אם יצאה צניעות וראשה פרוע
 זהו סימן שהיתה צנוטה, ודוחק
 לומר דפנויות דקמתי היינו אלמנה,
 דאיכ הוה ליה לפרש. וי"ל
 לפרועות ראש כתב צאה"ע היינו
 סקומת קליעת [ג] שערן והולכת
 בשוק, דזה אסור אפילו בפנויה,
 וכן פירש רש"י פרשת נשא [גמדר ה, י] על ופרע ראש האשה. ומכל מקום ז"ל דפנויה לא מתקרי מדאורייתא, דאם מאמר דקרא
 איירי גם בפנויה איכ גם בגילוי הראש תהא אסורה לילך, דמהכא ילפינן נכחיות פרק ז' [עב, א] שלא תלכנה צנוט ישראל בגילוי
 הראש, אלא על כרחך קרא לא איירי בפנויה רק שדמת צניעות היא לנכחות [א] שלא לילך כן:

מוך המים ומחנקת ידה על גופה חמת לבה, וכן יעשה ישראל,
 ועיין צמ"ו (כ"י) צמ"ד סימן (ד') [ג] מה שכתבתי שם [ס"ק ג]
 צמ"עמ"א דשמיא: (ד) מותר לקרות קריאת שמע. לפי שאינו
 מדבר לפני המלך, מה שאין כן בחפלה שערך לעמוד צאימה וציראה
 ולראות עלמו כאלו עומד בפני
 המלך ומדבר עמו:
עיה (א) ויש אומרים דווקא
 באשתו כו'. בטור כתב
 וכן אם שוקה מגולה אסור וכו'.
 נראה שהוא קא משמע לן דאפילו
 באשתו ופחות מטפת אסור, שהוא
 מקום הרהור יומר משאר איברים:
 המלך מגלוי ושער [א] וקול האשה בשעת קריאת שמע
 וכן שלא לקרותם כנגד הערוה. וכו' סעיפים:

א ט"פ מגולה (א) באשה [א] במקום שדרכה לכסותו אפילו היא אשתו אסור
 לקרות קריאת שמע (ב) כנגדה: [הגה] (א) [א] [ב] [ג] ויש אומרים דווקא באשתו אלא
 באשה אחרת אפילו פחות (א) מטפת היו ערוה [ג] (א) וצראה מדברי הר"ש ז"ל דט"פ באשה ערוה
 אפילו לאשה (ד) אחרת [ג] רק שצנעמה יכולה לקרות אף על פי שהיא ערומה כלעיל סימן ע"ד ז":
ב כ"ב שער של (א) אשה [א] שדרכה לכסותו אסור לקרות כנגדו: [הגה] (א) אפילו אשתו:
 ג. אבל ג בתולות שדרכן לילך פרועות (פירושו [א] מגולות) (א) הראש מותר: הגה

ערך צ"חם צמ"הריק"ש

עה: סעיף א בסוף [אסור] לקרות. וכן היו ערוה לאשה אחרת אלא לעומה לא:

שערי תשובה

עיה (ו) הראש. עיין באר היטב. ועיין לקמן סימן (ש"ב) [שג] סעיף יד.
 ובאליה רבה [שם ס"ק יח] ובברכי יוסף [שם אום ב] על שאילת יעבץ חלק
 א' סימן ט', ובמחזיק ברכה [שם אום א] הביא דברי שאילת יעבץ חלק ב' סימן

(יא) קריאת שמע. לפי שאינו מדבר לפני המלך, מה שאין כן בחפלה שערך
 לעמוד צאימה וציראה ולראות עלמו כאלו עומד בפני המלך ומדבר עמו, [ע"י]
 ס"ק ה':
עיה (א) באשה. אם לטובה דק וממחוי צער ממוכה אסור, הלכות גדולות,
 מ"א [ריש הקימן]: (ב) כנגדה. ה"ר יונה [נכרות יז, א] ד"ה ערוה] מקיל דאינו אסור אלא כשמחנקה, אלא צל צלחה בעלמא מותר, עיין כ"י [ד"ה טפח].
 ולא נכירא, אלא ככל ענין אסור, כ"י [ד"ה ר' יונה] וכן הוא משמעות הפוסקים, עיין עולת ממיד [ס"ק א]: (ג) מטפת. כ"י [ד"ה טפח] חולק ופסידא
 ליה דאפילו באשה אחרת נמי אין איסור אלא דוקא צנעת, אלא פחות מטפת שרי, ע"ש. לכאורה לדבריו ז"ל, מה שכתב הר"ש נכרות דף כ"ד [ע"א] אמר
 ר' יתכן טפח באשה ערוה למאן וכו' אלא באשתו ולקריאת שמע, ע"ש. למה לא משני בקיבור דהכא לקריאת שמע איירי וכלל הנשים, ולמה נקט באשתו
 ולקריאת שמע, אלא שמע מינה דמילוק יש, וק"ל. אם שוקה מגולה אסור אפילו באשתו פחות מטפת, שהוא מקום הרהור יומר משאר איברים, ע"י [ס"ק א], אלא
 וכן כתב הב"ם [ד"ה וכן אום]. עיין דבר שמואל סימן רל"ג:
 (ד) אחרת. והרשב"א [נכרות כה, א] ד"ה אמר] כתב דוקא לאנשים דאיכא משום הרהור, אלא
 לאנשים לא י. ו"מ דף כ"ז ע"א [מעדני יום טוב שם פ"ג סימן לו אום ט] פסק כהר"ש [ע"י] דאף באשה אסור לראות ערוה מצדפה. גם השיירי נכסה הגדולה
 [הגב"י אום ט] הקשה על הרשב"א, ע"ש. והפני חדש [אום ט] כתב דברי הרשב"א הוא עיקר, ע"ש:
 (ה) אשה. ושער של ערוה של איש יוצא דרך הנגד
 מותר, גמרא דף כ"ד, מ"א [ס"ק ט]: (ו) הראש. עיין צאה"ע סימן כ"א ס"ק ה' מה שכתבתי שם, ועיין מ"א [ס"ק ג]:

באר היטב

ביאור הגר"א

עיה [א] נסיעה אן במקום כו'. דקאמר שם [ברכות כו, א] שוק כו', ולכאורה
 למה לי, אלא משום דר' יצחק כהאי גונגא מיירי. וקא משמע לן דשוק
 אע"פ שאינו מקום שדרך לכסותו באיש, מכל מקום באשה דרך לכסות והוי
 ערוה אפילו לגבי בעלה, רשב"א [שם ר"ה ווא] בשם רבא"ד: [ב] [הגה] ויש אומרים כו'. גירסת הר"ש שם [פ"ג סימן לו] לא קשיא הא באחרת והא באשתו
 ולקריאת שמע. וכל שכן לפי מה שכתבתי בסעיף ו' [ס"ק יב] דאף שאין מסתכל בערוה אסור בקריאת שמע קשה למה לי באשתו: [ג] וצראה כו'. וצ"ע מאי
 שוא, ועיין לעיל סימן ע"ד סעיף א' בהגה. וגם לשון הר"ש [שם] קשה, שאמר דווקא באחרת, לאשה אחרת מאן דכר שמה, אלא טעות סופר, וצ"ל דווקא
 לאחרים, ר"ל בין לבעלה בין לאנשים אחרים: [ד] [נסיעה בן שדרכה כו' והגה] אפילו כו'. כמו שכתוב בסעיף א': [ה] [ושרש] אב"ג כו'. כמו שכתוב בריש
 פרק ב' דכתובות וראשה פרועה כו':

עיה (א) (מניא מק"ט) ש"א צ"ר כן. עיין משמעות מהר"י הלוי אמוץ של הנ"י
 סימן ט' דהעלה דלרוסה אסורה לילך פרוע ראש כמו נשואה:

כו' משמע דהוא הדין באשה אחרת בעינן דוקא טפת, וכן משמע ממה
 שכתב רמ"א ויש אומרים דוקא באשתו כו' אבל כו', (וכן הבין הב"ח ד"ה
 טפח לשון הטור ורמב"ם קריאת שמע ע"ט, שוהא כלשון זה), דסבירא ליה
 להרב כ"י דגם באשה אחרת בעינן דוקא טפת. ואע"ג דבאשה אחרת אסור
 להסתכל אפילו באצבע קטנה, היינו הסתכלות בכונה כדי ליהנות ממנה
 בראייתה, אבל ראייה בלי כונה אינו אסור אלא כטפח ולקריאת שמע,
 וצ"ע מהר"י ש"א [לפי זה] דהערך שולחם לאתחורלי והאמר דר ששה

עיה אם צבושה דק כו'. כמו שכתוב סעיף ה'. בערוה בעששית דאסור
 דבדואיה חליא, דכתיב (וברים כג, טו) ולא יראה כן ערות דבר והא
 נראית. והוא הדין הכא: (ס"ק א) ויש אומרים כו'. עיין ב"ח [דבריו צ"ע].
 ר"ל, דברך כ"ד [ע"א] אמר ר' יצחק טפח באשה ערוה. ומסקי הש"ס למאי
 הלכתא, אילימא לאסתכלי בה והאמר ר' ששת כל המסתכל באצבע קטנה
 של אשה כאלו הסתכל במקום החורף [וא"כ אפילו פחות מטפת נמי], לא

בוצא ימיהו יתון זיווך הילת
 גכון ינושית

כתב בזה מהררמ"ג

הגה

טו כמ המאמר נכרית, תכ"א-ב נכרית,

יז בדי ק"י ונאז ובמהדור תכ"ב וז

ובכז ע המקור ולט"ט

סימן קס וכה"ה המ"א הגיולה

דנ"ה ה כז עי ק"י, וז

וע"פ "וע"פ"ח ק"י"י

ס"ט ק: ב המ"ו

ועי"ן ב מחז"ק "קט"ן

יא ב המג"ב תפ"ב פ"ל ו

מו"ח ה ועי"פ"ח ע"ג: ש"ט ב

ת"ק ה ומהדור

בדורה: כומ"ט, ס"ק ב

שער ה הגימטריא

ל"ה י"ב

י"ג ב דכ"ט

א וב דיומ"ר

י"ד ב מיו"ח

למ"ר נקראו: דריסו:

ט"ז ב נמהדו: וכש"ל

ט"ח ב זכוכית, כה,

י"ז ב תל ש"ט

י"ח ב נמשנר (התם שופ"ט)

י"ט ב ונל ס"ט

ומהאי טעמא בצואה הרהור אסור ובערוע שרי. ובצואה היפוך מזה, דתוך ד' אמות אסור בעוצם, ומאחוריו נמי אסור והיה מחניך וכל ד' אמות מחניך קרינן, וראיה להרא"ש בברכות פ"ג סימן מן שרי, דלא יראה לדידיה קאי רק אערוה, ומשום הכי ברשות אחרת שרי, כמבואר בסימן ע"ט סיפ' א'. ואמנם ברשות אחת לפניו כמלא עיניו להרא"ש, צידדנו בזה בחדושינו נראש יוסף ברכות כה, ב ד"ה הנה"א מדרבנן או מן התורה, דכל לפניו כמלא עיניו מחניך הוה, א"כ אין קושיא מלפניו כמלא עיניו דאסור בלילה או עוצם כבסימן ע"ט, דמחניך בעינן, רק הלשון קשיא ליה להט"ז. ומה שכתב (הט"ז) מתוספתא דתרוימה, משנה היא בתרומות פרק (ב') [א] [משנה ו.]. ולא הבינותי מה שכתב לבי"י ערום היה הפוך פניו, מאן לימא לן להבי"י דלא קפיד אגילוי ערוה, וגם להט"ז אפילו בלא טעם דגילוי ערוה אי אפשר בהחזרת פנים כי אם נגד ערוה אחרת, כמו שכתב אח"כ החזרת פניו דוקא שיהיה הערוה מאחוריו. וכבר פירשתי בסימן ע"ד [אנת א ד"ה אמרו] מזה מה (שחולקין) [שחילקין] הב"ח וט"ו ומ"א בין מים דמכוסה הוה, וכאן אין להאריך. גם יש לראות ערוה בעששית ואין שומע שרי, דמשמע אף מכוסה בעששית, ולא מהני עוצם עיניו, והא לא גרע מכיסוי המים דמהני עוצם עיניו. כ"ל דמלתא, דבר שאסור משום הרהור טפה באשה ושיער וזמר וכדומה אם אין רואה ואין שומע שרי, דגוף האשה לאו ערוה "ממש" (עיין ר"מ קריאת שמע ג, טו) אלא הרהור, והעד דיושבה וקוצה חלתא [בכרות כה, א.]. וזמר, כפנויה שלא בשעת קריאת שמע שרי, כמבואר באה"ע [סימן] כ"א [סעיף א וביה שמואל ס"ק ד.]. ויראה פנויה נדה מכלל ערוה הוה, וגם "חייב" לאוין, יע"ש [בטור]. וקול פנויה עכ"ס, כהן וודאי אסור לשמור, ואפילו ישראל בפרהסיא יש בו מיתה וברת מדברי סופרים, ובכלל עריות קרי לה באה"ע [סימן] ט"ז, אין מקומו פה. וערוה, בראיה תליא מלתא, אפילו ברשות אחרת אסור אף להרא"ש בסימן ע"ט סיפ' ב', דכאן לא יראה כתיב, ואם עוצם עיניו בזה י"ל דשרי, עיין מ"א [סימן] ע"ט [ס"ק] ה' ושם יבואר אי"ה. וכן ערוה בעששית או במים שרי כשעוצם עיניו, וזה אף הבי"ח ומ"א ואף הט"ז י"ל דרודה לזה. אבל העומד נגד ערוה, להמחבר מהני עוצם, ולדידהו דווקא חזרת פניו שיהא הערוה מאחוריו שרי, הא עוצם או החזיר פניו לחזר לא מהני, ובערוה אין צריך מחניך דאפילו תוך ד' אמות מאחוריו שרי, דלא קאי מחניך רק אצואה, וזה לכולי עלמא. ובצואה אי לא יראה קאי עלה, מחלוקת הרא"ש ורשב"א [בכרות כה, ב ד"ה היה] בסימן ע"ט, ועיין מ"א בסימן ע"ז סיפ' [קט"ן] אי לענין צואה ובסימן ע"ט [ס"ק ה] אי"ה, ושם יבואר:

ערך פחם למרהיק"ש

ס"ף ג בסוף בשעת קריאת שמע. לכתחלה: ס"ף ד בסוף [ערות קט"ן]. ולא קהל כנגד ערוה קט"ן אינו חוזר כשאלו ראו לפאה: ס"ף ו פניו זכר. ולטעם אי"ה ומשום הכי אין להקפיד בחזרה מכל ועיין סימן ע"ד דין א':

מחצית השקל

והיינו קליעתה סתורה, וכן המנהג: (ס"ק ה) וכל שכן כו'. יוצאה אשה כו'. וכל דבר חשוב או דמדהק ואין מי טבילה נכנסים כהן אסורה לצאת בהן בשבת, הדיכי דחשיב חיישינן דלמא משלפא ומחוי לה לחברתה ומייית לה ארבע אמות ברשות הרבים, וכן אי מיהודק דלמא תצטרך לטבילה ותצטרך להסיר ומייית לה ד' אמות, אבל חוטי שער דלא מהדקי וגם אין חשוכים מותרת לצאת בהן. אבל אין מזה ראייה כל כך למ"א, דלמא מייית תחת השכבה והן מכוסים, ועיקר ראייתו מסיפא דילדה לא תצא בשער וזקנה דלמא מחכי עלה ותסרין מפני הבושה ומייית לה ד' אמות. ועל כרחך במגולה מיירי, דהא חיישינן דמחכי עלה: (ס"ק ו) זמר כו'. קול דבורה שרי. אפילו באשת איש ואפילו בקריאת שמע: (ס"ק ז) ערות כו'. ובמג"פ"ח. אהא דתנן פותח, היינו שבגריי קרועים, אינו קורא בתורה. ואבעיא להו קטן פותח אי שרי. ופירש רש"י דוקא גדול דאיכא משום שרי. ואבעיא להו ערות דבר, מה שאין כן קטן דאינו מוזהר על זה. ופשט דאסור משום כבוד הצבור. ולא הבנתי לדעת רש"י איך סלקא דעתך דהטעם משום לא יראה כו', א"כ אמאי שרי לפותח לפרוס על שמע כדתנן החם: (ס"ק ח)

פבושי שרד

(***) מ"א סק"ד ועיין סימן קט"ו באה"ע, כ"ל: (***) ט"ו סק"ב כדאיתא בסימן ע"ט, כ"ל: (ט) שם ושחיטה נמי יחזור. מירוצו על קושיא זו הוא

אוצר מפרשים

דיוצאה אשה בחוטי שער היינו שלא במקום שער כגון בפתחת ואתוריה דהוי כשאר תבשיטין, אבל פאה נכרית לא עדיף מקלתה דאסור כדאיתא בפרק המזיר: (התם שופ"ט)

ב (פ"ס ס"ק ה) ונראה ל' ג"ב, והגאון במחצית השקל הסכים לספר אליהו רבה ס"ק ו (לזהות"ק) דהני עדיף טפי, ע"ש:

76

18

והנה מוטל עלי להוכיח את העם חלוי ותעוררו חזרה מהם לכנס דברי בחזיתיהם והנה מן הראוי לה' לסדר דברי תוכחה בדברים קשים ומרים כמו שדרשו חז"ל על קרא שפתחיו גוטפת מור אל תיקרי מור אלה מר רק משלו משל לרופא שכותב רפואה לחולה דברים המרים בתעורבות בתוכם כמה דברים מחוקים וכל ירגיש החולה דברים המרים וזה שמיים קרא ממונחים בתעורר וגו' ר"ל להכניס דברים ערבים ומתקנים בחוק דברי התוכחה כדי להמתיק ומתחלה אצל בתוכחה מגולה על מניעת רוב העולם בהלכות בה"כ הפילו בשבת וכו' בחול הקל בעניניהם וזאתה הוא עון פליגי שהרי בכל עניני עבירות יש להחמיר בהם מזה הסתם יגר הרע מש"כ צעין להלכות בה"כ אם נא היצ"ר להסימו שלא לילך יכול לומר לו קטע עמך שהרי היצ"ר הוא מעשרה ראשונים בה"כ שמיר שצ"ח חזרה אגשם בה"כ הוא מסתם להפסיק בתפלה ובשעת קריאת התורה בשבת דברים בטילים וזוהי יש לפרש מה שאמר קרא סור מרע ועשה טוב ר"ל שיקח לעצמו מוסר מהיצ"ר שהיא מעשרה ראשונים בה"כ ועשה טוב והיינו דמסיים בקטע שלום ורדפקו שיקח ג"כ מוסר ממנו להיות רודף שלום לפי שאין צנמ"ל רודף שלום כמו היצ"ר דדרך בני אדם כשרואין בה"כ חזרה אגשים שמפסיקים בשבתה בטילה מסתם היצ"ר שלא לגעור בה מפני שגדול השלום

בדבר הא י"ל מפני האדם והטובה שעשו ותורנו דלפי המ"ד דס"ל בהפרים קרבן והמיר דהקרבן פסול משום דבעלי חיים נדמין א"כ הטובה אינו מועיל בע"א דהטובה במקום קרבן קאו ולכאורה י"ל דמוכת כן מדברי תורה קמחי שגלחו לו שקרוב אלה להאכיל קדשים בחוק וכמ"ל הטום שיאמרו שהקדישו מחיים וקשה למה לא שלחו לו שגראה כשוחט קדשים בחוק דהוא חיוב כרת וכן קשה על תורה עמו נהי דלא חייש למראית עין על האכילה דאינו דק לאו בעלמא מ"מ למה לא חייש למראית עין על השחיטה דלויכא כרת רק דהטום כתבו בזבחים דף כ"ט ע"ב דל"ה עד שלא נכנס המזבח וכו' דלמ"ד דבעלי חיים נדחין שוחט קדשים בזמן הזה פטור וא"כ ממילא ע"כ מה שניאולו ישראל בנימי החטאות היינו משום שלא עשו אלה לפניו ולכאורה דהא בע"א יתרוג ואל יעבור וכו' מזה מודעה רבא וקשה דהא בע"א יתרוג ואל יעבור וכו' מזה מודעה רבא לכוונתה ע"י כפיית הר כגיגית ודון ב"ג עליהם דאין מזהירי על קידוש השם וא"כ היינו דהולך תודם לומר דמה דלא חנניה וכו' הא ה"ל להם ג"כ תירון זה של כפיית הר ודון ב"ג עליהם דאינו מזהיר על קידוש השם וע"כ דהיינו מזה שגאו ק"ו מפחדע"י דאין מצוין כלל ואפ"ה מסרו עמון דאו לא שיק' לדחות דשני אדם דמוזהיר על וחי בזה דממ"כ הא בע"א יתרוג ואל יעבור אלא שיש להם תירון דכפיית הר דדון ב"ג עליהם א"כ ממ"כ ספיר מסרו עמון דהא ב"ג אינו מחבר על וחי בזה

והנה בסנהדרין דף ס"ג ע"א איחא צנחיתא אחרים חומרים אלמלא ויו שבהעלך נתחייבו רשעים של ישראל אחר לו ר' שמעון והלא כל המשחף הם שמים וזכר אחר נעקר מן העולם וכו' ולכאורה צריך להבין דעת האחרים דכי לית להו הך דר"ש דישאל חייב על השוחף ולכאורה י"ל ע"פ מה דאיחא במדרש על קרא וישם ה' לקין אות בלתי הכות אותו כל מולאו אות ויו כתב לו על מנתו ולכאורה יש לפרש לפי שמינו שהיורג משם בתפלתו ודי זה צנחיל די זהב שהשפעת להם גרם להם חטא העגל וכדכתיב וישמן יסורן ויבעט וכו' י"ל דגזיקין שה"ל לו חני עולם ה"ל לו ג"כ התנלות על חטא הריגתו להבל אחיו דבשביל רוב השפע גרם לו חטא זה והנה הוא ויו ר"ת וישמן יסורן ויבעט ונתן לו סימן זה לכל יתרוגו כל מולאו מאחד שיש לו תירון זה ולפ"ז הי"ש דל"ל דכוונת אחרים דקאמרי אלמלא ויו שבהעלך וכו' היינו ג"כ דוארו ויו מרמו שהחטא העגל ה"ל בשביל רוב זהב שהשפיע להם דאות ויו ר"ת וישמן יסורן ויבעט וכו'.

ובזה יש לפרש מה שאמר משה רבינו אלא חטא העם הזה חטא גדולה ויעשו להם אלהי זרע ועמה אם חטא חטאתם דלכאורה אין בהמשך צנובין ולפתי"ש א"ש דהנה ציומ"ה דף פ"ו ע"ב מפרש שם דמה שאמר ויעשו להם אלהי זרע היינו בשביל רוב זהב שהשפעת להם והיינו שהקדים אלא חטא העם הזה חטא גדולה דכל המשחף ש"ש וזכר אחר נעקר מן העולם וע"כ ויו שבהעלך מרמו על וישמן יסורן ויבעט והיינו דקאמר ויעשו להם אלהי זרע בשביל רוב זהב שהשפעת להם ועמה אם חטא חטאתם

ובזה יש לפרש מ"ש בפ' האזינו וישמן יסורן ויבעט וגו' וירא ה' וינאץ מבעם בניו ובנותיו דהיינו דרכם הרעים וחוקת העבו"ם ויאמר ה' אסתירה פני מהם ר"ל שסיר השפע מהם חרבה מה אחריתם חולי ממיעות השפע ויחבנו בדרך הטוב אמנם ראה רחמי כי דור תהפוכה הנה שכל מה שמתמעט השפע מהם הולכים יותר בדרך הרע צנים לא חיון בהם שחולים מיעוט השפע בדרך העקרה ואין מאמינים לאבותם המתעצבים מיעוט השפע זכן רבותי עיניו הרואות צנתיים הללו מיעוט השפע ושאר סיבות חולי הש"ת מנסה אותנו בזה שאולי ע"י זה נשים על לבנו להתעורר ולשוב מיררנו הרע

וגם ראוי לעורר לב העם אשר חדשים מקרוב צאו שרבים מקילין בחלב גוי וסמם יינם אשר לדעתו יש לרמו מה שאמרו חז"ל ששופין לכל ימיהם כחגין כי ח"ג"ו"ן ה"ת חלב גוי וין נסך ויש לפרש בזה מ"ש חז"ל החומר בכשרים לוקה בגופו שיעקר הסתם היצ"ר להיכשל בדברים אלו ע"כ שאומרי"ה שגם הישראל' מוכרי חנות מכשילין העולם בחלב גוי וין נסך ועל ידי זה לוקה הוא עמו ג"כ בזה וזוהי יש לפרש מ"ש ישי"ה הוי לחומרים לרע טוב ר"ל לוי שיודעים שאינו מזהר בדברים הכלל חומרים עליו שמתעלה בהם טוב וזה צ"ח מזה שאומרים לטוב רע ר"ל למכור חנות שמוחזק בכשרות חומרים עליו מתחלה שהוא רע ומחוק זה נמשך להיות נעשה כהיתר עד שאף מי שיודעים שאינו מזהר בזה הוא מתעלה לטוב וישר והנה צעין לחסור חלב גוי כזר תקנתי קאת חכן צעין שחיות סתם יינם ופרץ הדבר מאוד והוא עון פליגי הלא יוכלו לקנות מיהודי בהיתר דעה אחד צלמן באיסורין ולדעתי עיקר הסתם היצ"ר צעין זה אין כוונתו בשביל לעבור על גוף האיסור שהוא עון קל רק כוונתו להביאו לעבור על איסור צנותיות ואח"כ לאכילת דבר אחר דהיינו ע"א שיעקר גזירת חמ"י ה"ל בשביל זה כדאיחא בע"א דף ל"ו ע"ב וזוהי יש לפרש מ"ש צנמ"ל אסתר והסתירה כרת אין חונם כי כן יסד המלך לעשות כרצון איש ואיש שפירשו חז"ל על מרדכי והמן כי כוונת מרדכי ה"ל להליל יהודים מאיסור שמיית סתם יינם וגם הען ה"ל נחא ליה בזה שה"ל מחיירא שאם ישתו סתם יינם ממילא יבאו ג"כ לאיסור צנותיות וגם לעבור על אכילת דבר אחר וזו לא יוכל להלשין עליהם אל המלך ישנו עם מפורד ומפורד בין העמים ודחיקם שונות מכל עם שפירשו חז"ל דהיינו דלא נסבי מינן ולא אכלי מינן והיינו דקאמר כי כן יסד המלך שלא להכריחם בשחיית יין לעשות כרצון מרדכי והמן שניקשו ממנו על זה ומטעם ה"ל וכו'.

וגם עוד ראוי להוכיח ולהודיע גדול המכשלה אשר זה כמה שנים שיצא הכרח בה"כ מפי כבוד אהמ"ו הגאון זל"ה צירוף שני ב"ד י"ו צהרם על לבישת נשים נפיהם נכרית וכ"כ גילוי שערות עמון אשר אמרו חז"ל שער חלשה ערוה והנה ענין חרם הוא שכנגד כח עונש החרם ח"ו צנמ"ח איברים והיאך שייך להפסיד רמ"ח איברים בשביל גילוי שערות והנה מרגלת צנמ"ח דחיגי לעשות סמך להיתר פיהם נכרית ומשנה

ספר אחת גלגל
חלק ב' מ' מספר גלגל

בר"מ ר' צבי גינז גלגל גלגל
מ' אהמ"ו ג' ג' גלגל גלגל
מ' גלגל גלגל גלגל

לחמי תורה

מהם שמוכיפין עוד לגרועותיהם שיש להם נשים שלא בדרך כשואין ומוליד' בנים זנוני' ומוכשלין צעון נדות וגדול עונם מנשוא' . והנה על כת הרשטון שזכרנו יש ללמוד עליהם זכות קצת כאשר רואי' שכלה פרוטה מן הכיס ומתירא' שזמן הגאולה ממשמש ונח שאמרו חז"ל שמעמיד מלך כהמן שיכלה הפושעי' שאין ראוין לגאולה' . ומאחר שאין צ"ד נח עד שיכלו כל הנשמות שצנוף' . לכן חושפין במניעת נשואי נשים לעכז זמן הגאולה' . אמנם הכת השני' שזכרנו אין להם שום התחללות מאחר שמוולדין בנים זנוני' ואין גורמין עיבוד הגאולה ח"כ אין להם יראה שעמיד מלך כהמן ויכלה אותם:

עוד

ראוי לעורר לב העם אם אמנם היות שהעת הלן קשה במיעוט השפע ושאר הסיבות אשכ"כ תלילה למעט בשביל זה נבחיית דקקה לעניי' . ומכ"ש לענין לומדי תורה הלומדים מתוך הדחק ובן לבחורי' העניים המעט שנמנאי' פה אדרבא' ראוי לאמן יותר ויותר כהצטחת השי"ת שאמר בחכמי נח לאמן אתם לא חפחת ארצות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די' . וזוהי יש לפרש הא דליתא במתני' דדמאי מאכילין את העניים ואת האכילת דמאי' דהיינו אף שמוטל עליו חייל של מלך להאכילם מ"מ לא ימנע מלהאכיל גם לעניים בתורת דקקה' . והנה יש לפרש מה דכתיב ואברהם זקן נח צדיק וכו' דרך את אברהם בכל ע"פ מה שאמרו חז"ל מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו שנאמר ואברהם זקן זה שקנה חכמה' . ומסתמא הי' מוטל עליו ליתן להצוריים ימים הרבה' . ומסתמא הי' ימים שלימים ערב' ובוקר וזהו הרבה' . וכדי שלא תאמר שאין לקח עליו הכבדה כו' על זה אמר דאדרבא ע"י זה וכו' בדרך את אברהם בכל' . וכוננא חז"ל דכל המארת ת"ח בדרך צימו מתבדק שנאמר ויבכתי ה' בגלגל' .

והנה

עוד יש לעורר לב העם אשר מעולם היה פה אסיפה חכמה לומדי תורה אשר קצנו ללמוד ש"ס כסדר בזמן מיוחד בכל יום ויום הנקרא' ש"ס קופה וצוה"ה זה זמן לא כביר שנתבטל לגמרי יתכן צעיר כלילת יופי מלאה חכמי' הרבה לומדי תורה שלא יחא זה ש"ס קופה שהוא בית המדרש גמור בית וועד לחכמים' . הלא אמרו חז"ל אם פגע כך מנוול זה משכחו לבית המדרש ואיזה בית המדרש נמצא פה כעת למשך היצה"ר לשם' . והנה מיניו צפ' ויאל גבי יעקב שנאמר וירא והנה בחר בשדה ושלשה עברי לון רובני' עלי' והאבן גדולה על פי הבאר ויש לפרש דרך רמז דבאר היינו תורה שנמשל למים כמ"ש פוטר מים ראשית מדון' . והאבן הוא היצה"ר כמאמר חז"ל שבעה שמות יש ליצה"ר וחד מיניהו אבן' . ובלימוד צ' וג' יחד עדיין אין שם בית המדרש עלי' לגרש היצה"ר' . והיינו דקאמר ונאספו שמה כל העדרים ר"ל אסיפה של ת"ח הרבה בבית וועד לחכמי' דאז שם בית המדרש עלי' וגללו את האבן שהוא היצה"ר מעל פי הבאר דהיינו התורה שנמשל לבאר וכת"ש משכחו לבית המדרש' . ובכן הוא דבר גדול להתאמן בזה ולתקן קופה זו מחדש' . וגם שאר אנשי' יודעי' ספר יתאמנו בקביעת עתים לתורה בכל יום' . למען יגדל תורה ויאדיר וצרכות התורה יתרבה השפע מן השמים ויקרב עת גאולתינו ונח משיח דקדימו ויקיים ונח לזיון גואל במהרה צימונו חמן :

ערוכה דשבת דיוצאה אשה צפיה נכרית' . ונאמת אין שום ראי' משם דהתם צפנו' מיירי אמנם זולת זה הלא אוקן הכנים ממש אין מחזיקין כל הלכות שבת בהליכתם לכפרי' הסמוכי' ונשאין כל חפציהם מרה"י לר"ה וד' אמות צרה"ר ולוקחין דבר מאלל במעוה ושאר טלטול מוקצה וכדומה ואין מקיימין רק זה של היתר פיהה נכרית' . וזוהי יש לפרש דרך הלכה מ"ש בחגיגה דף י"ד ע"א הלכות שבת הרי הם כהררים הלויין בשערה ר"ל הלכות שבת הם הררים הרבה והם חולין עמון רק בשערה ר"ל בהיתר שער נכרית' . וזוהי יש לפרש מ"ש קרא תשימי משל בגוים ר"ל לילך בחקותיהם הן בגילוי שערות הן בשאר חקותיהם' . וכי תאמרו שגם בשאר קהלות גדולות הרחוקות עושין כן' . עכ"פ הלא היא חרפה לשכינתו לעג וקלם לסביבותינו הם קהלות קטנות הסמוכות לכאן שאין נוהגין בחוקת אלו' . וזוהי תוהו אני אקרא על נשים פחותי הערך המתנהגי' בגילוי שערות ועליהם אקרא שערך נחמ ואת ערום וערי' . והיינו שרימו לנו קרא למה השקלו כסף בלא לחם' . דאוקן נשים שהם ממש מחוסרים לחם היאך הם מדמי' לנשים עשירות צעלי כסף שהם עושין מד שרירות לנכס' . והנה מקרא מפורש כה תאמר לבית יעקב ודרשו חז"ל אלו הנשים והם אמנם שאין הנשים שומעין ומבינים דברי תוכחה' . היינו דקאמר ותגיד לזני ישראל ר"ל הדגדג מוטל על האנשים השומעים את דברי התוכחה להודיע לנשותיהם ולמנעם' . אמנם מרגל צפוני דאינטי שבעתים הללו אין דבריו של אדם נשמעין בחוך ציתו' . ולכאורה י"ל מזה הטעם מה שא' חז"ל דימי הפורים לא נבטלין' . דהנה בחגיגה דף י"ב ע"ב איתא שם על קרא' . ויאמר ממוכן וגו' הנח ממוכן זה המן מאלן שהדיוט קופץ צראש ופירש"י דכתיב אחרון בקרא' . ולכאורה י"ל צענון אחר דהיינו דמיתו ענה דברי רבא דאלמלא אגרות הראשונות לא נחקיים משנאיהן של ישראל שריו ופליט דבמה ששלח להיות כל איש שורר צביתו החזק אחשורוש לשוטה דהוא מילתא דפשיטא טובא' . וא"כ קשה דכיון דמווכן זה המן שהי' במחשבתו להלשין על ישראל אלל המלך כדי לאבדם ח"כ היאך השיאו ענה זו שעי' זה ניגולו ישראל אח"כ לפי שהחזיקו אותו לשוטה' . וצריך לומר שצאווה הזמן עדיין הי' המן הדיוט שכולם ולא מלאו אז לבו עדיין לבקש ולהשתדל מאת המלך שיכחז על היהודים לאבדם עד לאחר הזמן שגידל המלך להמן' . וא"כ שפיר מוכח מזה הדיוט קופץ צראש' . ולפי' ממילא יש ליתן טעם דימי הפורים לא נבטלין דונאחר שמדרך העולם דדור הזה שאומרים כולם כאחד שאין דבריו של אדם נשמעין בחוך ציתו' ח"כ כל זמן שהדורות הולכין ובאין ממילא הנם של פורים מתרבה יותר שאלו אותו המעשה של אחשורוש הי' ח"ו דדור הזה הי' נחשב לחכמה מה ששלח להיות כל איש שורר צביתו ולא הי' תקומה ח"ו' . וזוהי יש לפרש מ"ש במגילת אסתר על כל דברי האגרת הלן קימו וקיבלו עליהם ועל זרעם' . ממש דע"י אגרות ראשונות ממילא הנם הלן נמשך והולך יותר בכל דור ודור מאחר שאסתר צרה"ק נאמרה שידעה שיבא דור שיהא נחשב דברי אגרות הראשונות לדבר חכמה' .

והנה עוד

רעה ראינו אשר נתרבה צבת החדש שמונעי' לגמרי מליטא אשה' . ויש עוד כת

דרוש לשבת הגדול שנת תקס"ו לפ"ק פת"ח

סימן יב

בענין פאה נכרית

עשיק י"א תמוז תשכ"ב.
מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר דוד לאפא שליט"א.

הנה בענין פאה נכרית שנשאלתי מרעיתך הרבנית הכבודה תחיה אשר כתר"ה רוצה לידע דעתיה בזה. הנבון לע"ד אף שאיכא מאן דחושש לאסור פאה נכרית משום מראית עיני עיני בעטרת זקנים או"ח סימן ע"ה מ"מ רוב רבותינו וגם מאלו שסומכין עיקרי התורה עליהם מתירים והם הרמ"א שם ובסימן ש"ג בד"מ והמג"א והפמ"ג. וכן משמע גם מהגר"א שסובר כן שלא אסרו בזה משום מראית העין. וכמעט שמוכרח מהגמ' פ' במה אשה שאם איירי דיוצאה בפאה נכרית דוקא במססה לא היה שייך לומר דעל שערו זקנה לילדה ניתש למחכו עלה. והטעם פשוט שכיון שלא מצינו בגמ' שאסרו אין למילף ממקומות אחרים שאסרו משום מראית עין. דאין למילף חדא מאידך. ולכן נאמר איסור מראית עין ביתור בכל דבר שאסרו. ובפאה נכרית דאי הא אין למילף חדא דאין זה איסור לא אלא איסור עשה דעל האשה להיות צנועה ולכסות ראשה ואין למילף ממה שאסרו בשבת תעוד איסורי לאוין. ועוד משום שברוב הפעמים ניכר שהשערות הם מפאה נכרית. ואף אם אינו ניכר לאנשים שאין מסתכלין כ"כ בנשים עד שיכירו מי"ם לנשים דאי ניכר ברובא דרובא ואולי גם כולן ניכרות. ולכן בשביל מה שנודמן לפעמים רחוקות שלא ניכר לא אסרו.

וכעין ראיה לזה מהא שמותר להתגלח הזקן במספרים כעין תער ולא אסרו משום מראית העין אף ששם הוא מאיסורי לאוין וגם הם חמש לאוין אלמא דלא בכל דבר אסרו. ואולי הוא נמי משום דברוב הפעמים ניכר להרגילים להתגלח שאינו גלות דתער. לא אסרו בשביל פעמים רחוקים שלא ניכר. ואף שהם מצוים גם בין אנשים שאין מתגלחין שהם אין מכירין כ"כ מי"ם כיון שלהמתגלחים הוא ניכר כבר הוא כידוע זה לכל דחברך. חב"א אית ליה וידעו הכל שפלוני מתגלח במספרים ובסם וכדומה ולא בתער. וא"כ כ"ש באשה שעיקר היא נמצאת בין הנשים שהן מכירות שהיא פאה נכרית שאין לאסור בשביל שיטעו אנשים שאין מכירין זה דנחשב כידוע גם להם. ואף אם היא אשה שמלאכתה בין אנשים נמי כיון שעכ"פ ניכר לנשים אין לאסור. וממילא אין

לאסור גם כשלא ניכר לפעמים. אף אם היה זה מאיסורי לאוין. וכ"ש שהוא רק מאיסורי עשה שאפשר שליסא כלל איסור מראית עין בזה.

ויש עוד טעם גדול במה שלא אסרו בפאה נכרית. דכיון דידוע לכל שיש ללבוש פאה נכרית שתחיה נדמית כשערות האשה עצמה אין לאסור דמתנית יחשדה הרואים מרחוק האלו שאין מסתכלין כ"כ בנשים שהשער הנראה הוא משערות האשה עצמה כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה ויודעין שמקורב ודאי מכירין שאינן שערותיה והרואים אותה בקרוב ומסתכלין הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה נכרית. ואין לומר שבמדינתנו זו בזה"ו שנתפרצה שרוב נשים בעה"ר אין מכסות ראשן שלכן יאמרו גם עליה שהיא מהפרוצות בזה. שלכן אף שלא אסרו רבנן אנן יש לאסור. וחדא דאנן אין מחדשין איסור מה שלא אסרו מתחלה בגמ' והגאונים. ועוד הא א"א לחוש שיצא קלקול מזה דלהמכירין אותה לא יהיה שום חשד כיון שידעין שהיא אשה כשרה. ולהאין מכירין אותה ויאמרו שגם היא מהפרוצות בזה הרי לא ילמדו ממנה יותר משאר הפרוצות שהן הרבה בעה"ר. ולא מצינו שאסרו בכה"ג. וטעם זה הוא גם על מה שלא אסרו לגלח במספרים כעין תער ובסם שנמי כיון שידוע שאפשר לגלח כעין תער בדבר המותר לא יחשדהו. ואף שנתפרץ בעה"ר שהרבה מגלחין בתער מי"ם אין לאסור עתה מה שלא אסרו מתחלה. וגם להמכירין אותו לא יהיה שום חשד כיון שהוא בחזקת כשרות ולהאין מכירין לא יצא מזה שום קלקול בזה שיחשבו עליו שגם הוא מהעבריינים יותר ממה שנמצאים שאר העבריינים.

ולכן לדינא אין כתר"ה יכול למחות ביד אשתו הרבנית החשובה מללבוש פאה נכרית. שאף אם כתר"ה רוצה להתמיר אינו יכול להטיל חומרותיו עליה שזהו רק דין שלה. וכיון שהיא עושה כדיון שהוא כרוב הפוסקים ושגם גרואה כמותם. אינו יכול להתמיר עליה אף אם לא תכסה כלל הפאה נכרית. וכ"ש כשרוצה להלביש כובע עליה שיכסה רוב מהפאה נכרית שאין לכתר"ה להקפיד כלל. ואם כתר"ה הוא מהנהגין להתגלח בסם ומספרים כעין תער ולא חש על עצמו למראית עין שהוא רק מטעמים שבארתי ודאי לא שייך שיחמיר עליה בפאה נכרית שהרי הוא כסותר הנהגת עצמו שאותן הטעמים איכא בזה עוד מ"ש כדבארתי.

ידידו.

משה פיינשטיין

ז' היא עצמה וא"כ באמבטי להכשירה גם

ז' האב שהולך אב כלל ליתא א על הדאים אין בזה שום ורא קאי רק מי הוא פאה בעלה הראשון ינו הולך כלל

זריות ואיפסק ר קודם לתנין שרה והגר בא מנכרי דיהיה הולד מתיחס ב שבא מטפה א בת פסולה ס לו ולהר"ף אלא. ועל ידי שזה לישראל.

ש"ם התייר זה ילם גדול כי י אלעיל לפם הבעל אבל יא בתשובה זו מ' הוא בורע צ"ו ליכא ספק י יהיה באיסור ד גדולי תורה וכבר כתבתי ימן ע"א והוא

ודקים ונכונים טהרת וקדושת תלק. אך עכ"ו שהיתה כונתו

ה פיינשטיין

אין גזר חלק >

דהנחתן אינה מבטלת את הסמיכות של גאולה לתפילה ולא
הוי כלל הפסק. וא"כ אין ראייה מכאן לעשות איזה ק"ו, ולומר
שאם אפשר להתפלל בצבור בלי תפילין או ביחיד בתפילין,
שעדיף ביחיד בתפילין.

ומצד הסבא יותר מסתבר שתפילה בצבור היא יותר
חשובה ממעלת תפילין, לפי כל מאמרי חז"ל שנאמרו
על תפילה בצבור [ועיי' גם בברכות ח' ע"א]. ופוק חזי שאנו
מדקדקין מאוד להתפלל מנחה בציבור ואין מדקדקין על
תפילין במנחה, וגם לא ראינו ולא שמענו ולא נזכר רמז מזה
שיותר טוב להתפלל מנחה ביחיד בתפילין מאשר בציבור בלא
תפילין.

ומה שכתב עוד המג"א להוכיח מפירש"י [בדף י"ד ע"ב]
מההיא עובדא דרב, וז"ל המג"א: וגם יש להוכיח קצת
מדפירש רש"י [בר"ה שלוחא הוא דעוית] שרב נתירא שיעבור
זמן קריאת שמע, ולא פירש שרב קרא בלא תפילין כדי
להתפלל עם הציבור, אלא על כרחך צריך לומר דמוטב
להתפלל בתפילין מלהתפלל עם הצבור, כן נראה לי, ע"כ.
הרואה יראה שאין הכרח כלל, והוא גם הוא הרגיש בזה, ולכן
כתב רק שיש להוכיח קצת.

ולפי זה נפשטה גם שאלתך, שאם ימתין עד שיהא לו תפילין
ויצטרך להתפלל ביחיד, הא ודאי הוא מפסיד שני
דברים, האחד שהוא עצמו מתפלל ביחיד והשני שלא השלים
למנין, ובגמ' [בברכות דף מ"ז ע"ב] כתוב על ר' אליעזר
ששחרר עבדו להשלים למנין משום מצוה דרבים.

סבום:

א. מי שיש לפניו שתי ברירות, או להתפלל בציבור בלא
תפילין, או להתפלל ביחיד ובתפילין, עדיף שיחפול
בציבור, מאשר יחכה לתפילין.

ב. וכ"ש שאם לא יתפלל עמהם לא יהיה להם מנין, שודאי
לא יחכה לתפילין ויבטל המנין.

סימן ל"ח

מדיני צניעות

דשו"ע אור"ח סי' ע"ה סעי' א'

כתב המתברר וז"ל: טפח מגולה באשה במקום שדרכה
לכסותו אפי' היא אשתו אסור לקרות קריאת שמע
כנגדה, ע"כ.

ומצאתי ברבינו יונה [דף ב' ע"ב מדפה"ר ד"ה ואע"ג]
שכתב ח"ל: והטעם שאינו הפסקה, מפני
שהשכיבנו מעין הגאולה וכו', וכיון שהתקינו לאומרו כנגד
מה שהיה בשעת הגאולה [שבשעת גאולת מצרים אמרו
ישראל מעין התפילה הזאת, לכך] אמרו, דלא הוי הפסקה
דכגאולה אריכתא דמיא, ע"כ. ועיי"ש עוד [בר"ה ויש] לגבי
הפסוקים שמוסיפין לאחר השכיבנו.

ובאור דברי הרבינו יונה [בקצרה בלי להאריך בקושיות] נראה
לי, דודאי השכיבנו אינו חלק מהגאולה שנתכוונו אליה
חז"ל שהיא ברכת אמת ואמונה, אלא שכיון שראו לתקן
השכיבנו והשכיבנו הוי מעין הגאולה של אמת ואמונה, לא
חשיב הפסק, וסמכו אותה לאמת ואמונה. וכן ה' שפתי תפתח,
אע"פ שאין זה עיקר התפילה, אבל כיון שראו חז"ל צורך לתקן
דבר זה, לא חשיב הפסק בסמיכת גאולה לתפילה.

ולמה הדבר דומה, לברכת בשמים ומאורי האש בהבדלה
לאחר ברכת הגפן. ובאמת שבהבדלה הוא חדוש יותר
גדול, דלכאורה אין לברכת בשמים ומאורי האש שום שייכות
להבדלה. אלא שהביאור לעני"ד, דכיון שיש לזה שייכות עם
יצירת השבת, הרי זה מעין אותו ענין, ולא הוי הפסק.

ולפי זה נראה, דכיון שחז"ל אמרו בברכות [דף י"ד ע"ב]
הרוצה לקבל עול מלכות שמים שלימה וכו', ויניח
תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל וכו', ע"כ. א"כ תפילין הוא
לא רק צורך הקריאת שמע, אלא גם צורך התפילה¹⁹, וכיון
דהוי צורך התפילה ובלי זה חסר בעיקר התפילה וקבלת עול
מלכות שמים שלימה, א"כ ודאי שלהניח תפילין בין גאולה
לתפילה לא הוי הפסק²⁰.

וא"כ אין לנו שום ראייה שתפילין הם חשובים כל כך ממה
שמצאנו שפוסק בין גאולה לתפילה כדי להניחם, היות

19. וא"ת מדוע לא נהגו העולם להניח תפילין במנחה, אם הוי חלק
וצורך התפילה בשביל יראת שמים. ולא ראינו מי שנוהג כן גם מן
היחידים. מלבר המקובלים שמוניחים שמושא רבא, וכמבואר בשעה"כ
ריש דרוש ו' מתפילין. וי"ל שבגמ' לא נזכר ענין הנחת תפילין בתפלה
לבר, אלא כחלק מקריאת שמע ותפלה ביחוד, ובזה הוי מעליותא, ואף
שלמעשה הוא כבר קרא ק"ש, מ"מ עדיין יש לזה איזה מעלה לקבלת עול
מלכות שמים שלימה.

20. וכ"כ גם כאלוהו ובה סי' נ"ח ס"ק ה', שג"כ דחה את תק"ו הנ"ל,
ר"ל שמה שמצינו שסמיכת גאולה לתפילה עדיפה מתפילה בצבור ובכו"א
תפילין דוחה אותה, אינו ראייה, ד"ל דהפסקה דהנחת תפילין לא הוי
הפסק כולי האי כיון שהוא צורך תפילה, ודמי קצת לגביל לתורי דסי'
קס"ג. אולם גם הוא בסיום דבריו כתב להלכה כדברי המג"א, דכן יש
להמתין בזה, דהא אפי' אם יש חשש שיעבור זמן ק"ש יש פוסקים שצריך
להמתין.

ד לענין תפילה בגילוי ראש לאשה, לענ"ד כיון שצריך להיות לבוש כעומד לפני המלך, צריכה היא לכסות ראשה ושאר מקומות שבגופו, ואם זה בשאר חלקי התפילה כברכות ק"ש ושאר דברים, בודאי שאין חיוב לכסות.

ה הכל לפי הענין - ואי אפשר לכתוב כל הפרטים בדקדוק, ועיין בבא קמא [דף פ"ב ע"א] בעשרה תקנות שתקן עזרא, ושתהא אשה חוגרת בסינר משום צניעותא, ופירש"י להתרחק מן העבירה. והנה אעתיק לך מ"ש בספר יערות דבש בדרוש ר' [דפו"י דף מ' ע"ג], וז"ל: ואמרו בב"ק כי עזרא תיקן שתהא חוגרת בסינר משום צניעות, פירשו מפרשים, לאו דוקא בסינר, רק כל מקומות מגולים באשה תיקן שתהיה הולכת בכיסוי, לכל יראה בה ערות דבר ותהא צנועה, וסינר דנקט לדוגמא בעלמא. וזהו ודאי שבשוק ברכים ודאי דאורייתא לילך בכיסוי ובצניעות, ואפילו גילוי שער דאורייתא בשוק. וכמה חרדות חרד ישעיה על בנות ציון שהולכות נטויות גרון וכדומה, רק בתוך הבית לא היתה כל כך צנועה, ועזרא תיקן אפילו בבית שהולכות בלי מלבושים עליונים תהא חוגרת מ"מ סינר, והיינו בבית אין דרך נשים להיות מעורבות עם אנשים, ולא היה שכיה שיהיה תערובות אנשים ונשים, ואם יזדמן, ודאי תלך בכל מלבושים, וח"ו על בת ישראל שתלך בגלוי בשר נגד אנשים אחרים, אבל נגד קרוביה אביה ואחיה וכדומה, אשר לבה גס בהם, לפניהם אי אפשר להזהר, והם מעורבים עמה ויש לחוש להרהור והסתכלות, ולכך תקן עזרא שתהא אפילו בבית צנועה למאוד, שגם לקרובים לא יראה מקום תורפה וינצלו מידי הסתכלות, ע"כ.

זה מה שמצאת ידי כדי השיב.
באהבה רבה יצחק עבאדי

לאב לראות שער בתו אחר נשואיה

שאלה: אם מותר לאב לראות שער בתו הנשואה, ואולי יותר נכון לשאול אם מותר לה ללכת בגלוי שער לפני אביה.

תשובה: לענ"ד הא בהא תליא אם רגילה אחרי נשואיה בגלוי שער בבית אף לפני אביה הרי אין זה מקום צנוע ומכוסה בשבילה, ואם דרכה לכסות שיערה תמיד בבית, אף לפני אביה לענ"ד הוי כמקום צנוע ואסור לגלותה שלא לצורך. ואף שמן הדין אין חיוב לכסות שער ראשה בבית, אבל דין צניעות יש בזה, וצא ולמד מתמר כלת יהודה, ואין להאריך בזה כאן.

לכנות מו"ר שליט"א

בדין: הנ"ל ובמסכתך נתעוררו לי כמה שאלות, ואציגה נא אותם.

א האם מותר לקרות קריאת שמע כנגד שוק אשתו וכדומה בלא התבוננות רק בראיה בעלמא?

ב מה הדין בשיער של אשתו, ומה הדין בשיער של אשה אחרת בתוך ביתה?

ג האם מותר לאשה ללכת בגילוי ראש אחר נשואיה בבית אביה?

ד מה הדין של האשה עצמה לענין תפילה בגילוי ראש ושוק? האם יש מקום להחמיר לעצמה?

ה האם יש איסור לאשה גדולה ללכת במכנסים קצרים או חולצה קצרה בפני הוריה ואחיה? ומה הדין לאשה בפני בנה, בהנ"ל.

בברכה תלמידך

ידידי ואהובי ש. א. ב. הי"ו.

א מה ששאלת אם מותר לקרות קריאת שמע כנגד שוק אשתו בלא התבוננות ורק בראיה בעלמא. הנה דין זה מפורש בשו"ע סי' ע"ה סעי' ו', וז"ל: היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנה או שעצם עיניו או שהוא בלילה או שהוא סומא, מותר לקרות דבראיה תלה רחמנא, והא לא תזי לה, ע"כ. והיוצא מזה, שלא מביא לאלה החולקים על השו"ע [הובאו במ"ב ס"ק כ"ט] ולא מתירים אפילו בעצימת עינים, אם כן כל שכן שבראיה בעלמא אסור, ואמרת לי למד עליך זכות אולי כוונתך (כמו שכתבת) על אשתו דוקא. אלא שגם זה הלא מפורש בסעי' א' שלענין קריאת שמע גם באשתו אסור.

ב אם כוונתך לגבי קריאת שמע, דין זה מפורש בסעי' ב' שאסור, וכתב ברמ"א שאפילו של אשתו, ואין מי שחולק בזה. אמנם אע"פ כן אין ביהמ"ד בלא חדוש, ולענ"ד כיון שכל הדין הזה שלא לקרות ק"ש כנגד מקומות המכוסים (חוץ ממקום ערוה ממש) הוא מדין טרדא, וא"כ באשתו אם היא רגילה בביתה ללכת בגלוי ראש, אומר אני שאין בזה טרדא וש"י. אולם ודאי שהיתר זה הוא רק על גלוי שער כמובן והחילוק פשוט [וכמבואר במ"ב ס"ק ב']. ובשער אשה אחרת שרגילה לכסות ראשה בחוץ, יש טרדא ואסור.

ג לענ"ד תקנת עזרא של סינר שנכתוב לקמן באות ה', לא הוי על שיער ובביתה, ואף כשנמצאים קרוביה ואביה ואחיה אין עליה חיוב לכסות ראשה, ואיני רואה הבדל אם זה בביתה או בבית אביה.²¹

21. אמנם כבר כתבתי להלן שמשעמים אחרים צריכה האשה לכסות שערותיה בביתה וא"כ ה"ה בבית אביה.